

Икономическа програма

През 2012 г. Икономическата програма на Центъра за изследване на демокрацията фокусира усилията си върху пет приоритетни теми: енергийна сигурност и устойчиво развитие, скрита икономика и антикорупция, гражданско общество, конкурентоспособност и икономика на знанието, и оценка на въздействието на фондовете на ЕС в България.

- **Енергийна сигурност и устойчиво развитие.** През 2012 г. Центърът публикува два доклада по въпросите на ръста на „зелената“ икономика и прозрачността на газовия сектор в България. Фокусът на изготвените доклади е върху необходимите политически мерки за да се улесни прехода към устойчиво развитие и да се подобри управлението и прозрачността на българския енергиен сектор. Екипът на Центъра повиши обществената информираност по различни актуални теми в областта на енергетиката чрез организирането на редица национални и международни кръгли маси и дискусии, както и чрез дълбочинни публикации в наши и чужди медии.
- **Скрита икономика и антикорупция.** Центърът представи данните от Индекса на скритата икономика, както и годишните резултати от четиринадесетото издание на *Системата за мониторинг на корупцията (СМК)*, които намериха място в доклада *„Корупция и антикорупция в България (2011 – 2012)“*. Като част от мрежата на местни кореспонденти на Главна дирекция „Вътрешни работи“ на Европейската комисия, през 2012 г. Центърът започна работа по първия *Европейски антикорупционен доклад*. Центърът за изследване на демокрацията и Центърът за разследваща журналистика (Сараево) представиха доклада *„Противодействие на корупцията в Босна и Херцеговина: 2011 – 2011“*, който предлага общ преглед на равнището и динамиката на корупцията и антикорупцията в Босна и Херцеговина за периода 2001 – 2011 г. Събитието бе част от усилията на ЕС за подобряване капацитета на гражданското общество в страната за борба срещу корупцията.
- **Гражданско общество.** През 2012 г. Центърът продължи усилията си за подобряване на средата за развитие на българското гражданско общество. Направени бяха препоръки за по-доброто функциониране на няколко регистри в областта на неправителствените организации, както за законодателни промени в *Закона за юридическите лица с нестопанска цел*, *Закона за народните читалища* и в други закони, касаещи дейността на НПО, с цел усъвършенстване на тяхното управление, прозрачност и отчетност. Центърът продължи да информира българската общественост за съществуващите заплахи и рискове, пред които е изправено гражданско общество в България.

- **Конкуренетоспособност и икономика на знанието.** С активно участие на Центъра за изследване на демокрацията, България беше включена за седми пореден път в Годишника на световната конкурентоспособност за 2012 г., публикуван от швейцарския Институт за развитие на управлението (Institute for Management Development – IMD). Според изследването, през 2012 г. българската икономика се нарежда на 54-то място, от 59 участващи страни, в класацията по конкурентоспособност. По традиция, Центърът взе участие и в подготовката на годишния доклад *Иновации.bg*, който анализира актуалното състояние и развитието на българската национална иновационна система.
- **Оценка на въздействието на фондовете на ЕС в България.** Като част от мрежата за експертна оценка на Европейската кохезионна политика, формирана от Генерална дирекция „Регионална и градска политика“ на ЕК, през 2012 г. Центърът продължи да изготвя годишен анализ на влиянието и ефективността на усвоените средства от Европейските структурни фондове. През 2012 г. тематичният доклад в рамките на мрежата бе посветен на наличните в България инструменти за финансов инженеринг.

I. Енергийна сигурност и устойчиво развитие

През 2012 г. Центърът за изследване на демокрацията продължи да отделя специално внимание на връзката между енергийната сигурност и ус-

тойчивото развитие, както и между климатичните промени и възобновяемите енергийни източници.

Публикацията „Зелен растеж и устойчиво развитие: приоритети за България“, беше представена пред експерти и

Представяне на публикацията „Зелен растеж и устойчиво развитие: приоритети за България“ на 2 април 2012 г. От ляво на дясно: Деница Манчева, анализатор в Икономическата програма на Центъра за изследване на демокрацията; г-н Илин Станев, вестник „Капитал“; г-н Никола Газдов, председател на Българската фотоволтаична асоциация и г-жа Михаела Малер, Фондация Фридрих Еберт

представители на медиите в България. Пресконференцията беше проведена на 2 април 2012 г. в Българската телеграфна агенция. Дискутирани бяха въпроси свързани със **състоянието на енергийния сектор**, като големите загуби на енергия при процесите на трансформация и пренос, и тези за **околната среда**, като лошото качество на въздуха – замърсяването с фини прахови частици, което засяга цялата страна. Обсъдени бяха и перспективите за **зелен растеж и ресурсна ефективност** в България, както и пречките пред постигането на нисковъглеродна икономика и поощряване на заетостта в зелената енергетика. Едно от основните заключения на дискусиата беше, че българските власти хвърлят вината за общото повишаване на цените на електроенергията изцяло върху зелената енергетика, прикривайки ефекта от неправилни стратегически решения. Последствията от това пречат на България да се възползва адекватно от възможностите, предлагани от зелените сектори на икономиката, които са доказали своя потенциал за икономически ръст в международен мащаб. Основните резултати от доклада бяха представени от Деница Манчева, анализатор в Икономическата програма на Центъра, а участие в дискусиата взеха г-н Никола Газдов, председател на Българската фотоволтаична асоциация, както и г-н Илин Станев от вестник „Капитал“, който бе и модератор на дискусиата.

Докладът *„Зелен растеж и устойчиво развитие: приоритети за България“* представя първия всеобхватен преглед на българската програма за „зелен“ растеж и устойчиво икономическо развитие. **Настоящият енергиен модел на България е нестабилен в дългосрочна перспектива** както за промишления сектор, така и за домакинствата. Подчертана е изключително високата енергийна интензивност

на страната в сравнение с други европейски държави, което превръща стимулирането на енергийната ефективност чрез използване на повече европейски средства в първостепенен приоритет за България. Реализирането на успешни мерки за подобряване на енергийната ефективност ще доведе до повишаване заетостта и доходите в малките и средните предприятия. Същевременно, пестенето на енергия означава оползотворяване на наличния енергиен потенциал без необходимост от допълнителни разходи. До момента България не съумява да се възползва от международния подем в зелената енергийна индустрия.

Центърът за изследване на демокрацията продължи да подобрява обществената информираност по отношение **управлението на енергийния сектор**, както и да повишава собствения си капацитет в областта на енергетиката, чрез организирането на публични лекции с международно признати експерти. На 17 май 2012 г. Центърът беше домакин на кръгла маса с участието на г-н Владимир Милов, лидер на движението Демократичен избор и бивш заместник министър на енергетиката

Г-н Владимир Милов, лидер на движението Демократичен избор и бивш заместник-министър на енергетиката на Руската федерация, по време на кръглата маса на тема „Енергийната политика на Русия“, проведена на 17 май 2012 г.

на Руската федерация. В своето изложение г-н Милов се концентрира върху отхвърлянето на общоприетата представа в Европа за Русия като неизчерпаем „енергиен мускул“. Той подкрепи аргументите си с анализ на **перспективите на двете най-големи държавни енергийни фирми – Газпром (природен газ) и Росатом (ядрена енергия)**. Тези компании са изправени пред все по-големи затруднения, вследствие на намаляващите им пазарни дялове (факт, който те все още отказват да признаят, криейки се зад лъскавата си публична фасада). Г-н Милов подчерта, че Газпром никога няма да възстанови обемите продаван газ в Европа от преди кризата, защото продължава да губи конкурентоспособност. Прекалената зависимост на компанията от дългосрочни фиксирани договори и от лишената от гъвка-

вост тръбопроводна система на пренос, както и възхода на алтернативни източници на доставка като втечен газ и шистов газ правят газовия гигант изключително уязвим на промените в потребителското търсене. Обща черта и на Газпром, и на Росатом е липсата на икономическа обосновка в техните бизнес начинания. Ключов елемент за тяхното оцеляване и за развитието на техните непечеливши проекти е безразборното финансиране, идващо от руските държавни банки. Г-н Милов изрази загриженост за сериозните корупционни практики в руския енергиен сектор. По време на оживената дискусия г-н Милов заяви, че и двата проекта – Южен Поток и Набуко – имат проблеми с икономическите си обосновки. Той подчерта, че ерата на огромните инфраструктурни проекти е към своя край, и че

Г-н Дитер Янечек, председател на партията на „Зелените“ в Бавария, по време на кръглата маса на тема „Преходът на Германия към възобновяеми енергийни източници: ефекти върху европейската енергийна политика“, проведена на 6 юни 2012 г.

Югоизточна Европа трябва да се съсредоточи върху пазара за втечен газ и върху развитието на местни газови резерви в Черноморския басейн.

Центърът за изследване на демокрацията организира кръгла маса на тема „Преходът на Германия към възобновяеми енергийни източници: ефекти върху европейската енергийна политика“ на 6 юни 2012 г. Д-р Огнян Шентов, председател на УС на Центъра, откри дискусиата за опита на Германия с радикалните промени свързани с прехода на страната от ядрена към възобновяема енергийна политика, като подчерта възможностите за зелената индустрия, технологиите и иновациите. Г-н Дитер Янечек, председател на партията на „Зелените“ в Бавария, дискутира множеството промени и

критични решения, които Германия е трябвало да вземе през последните 20 години, за да постигне един по-зелен и устойчив растеж. Всички тези промени значително са се отразили на индустрията и икономиката в страната. Според г-н Янечек има няколко основни причини за прехода на Германия към възобновяема енергия. На първо място е създаването на нова заетост – преминаването към възобновяема енергия е открило множество възможности за нови пазари и нови играчи на пазара. По-специално, зелените енергийни технологии, като слънчевата, геотермалната, ветрената и водната, са създали множество работни места в Германия през последните години. На второ място той посочи липса на находища на конвенционални енергийни източници в Германия. Производството на енергия

Конференция на тема „Транс-анадолски газопровод: предизвикателства и перспективи за страните от Черноморския басейн и на Балканите“, проведена на 28-29 септември 2012 г. в Истанбул, Турция. От ляво на дясно: Г-н Руслан Стефанов, директор на Икономическата програма в Центъра за изследване на демокрацията; Г-н Михаил Гончар, директор „Енергийни програми“ в центъра NOMOS, Украйна; Г-н Емил Омаров, Институт “Revenue Watch”, Азербайджан.

от възобновяеми източници в страната, вместо вноса на енергия и източници от други страни, е довело до значителни ползи за Германия. На трето място беше изтъкната липсата на обществена подкрепа за ядрената енергия. Първоначално взетото през 2000 г. решение да се спре употребата и производството на ядрена енергия е отменено, но след трагедията във Фукушима има консенсус и е взето окончателно решение, че рисковете свързани с ядрената енергетика са твърде големи. На четвърто място сред причините за прехода се нарежда сериозният натиск за промяна отдолу нагоре (обществен натиск) – около 80 % до 90 % от гражданите на Германия подкрепят прехода на страната към по-зелена и по-чиста енергия. Същевременно, г-н Янечек призна, че „зеленият“ преход на Германия носи със себе си и предизвикателства, с които страната

трябва да се справи, като колебанията в подаваното напрежение в мрежата, свързани с производството на енергия от възобновяеми източници. Въпреки това той изрази вяра във възможностите и капацитета на страната да стане ключов играч на световния пазар за „зелена“ енергия.

Директорът на Икономическата програма на Центъра г-н Руслан Стефанов взе участие в енергийна конференция на тема „Транс-анадолски газопровод: предизвикателства и перспективи за страните от Черноморския басейн и на Балканите“, на 28-29 септември 2012 г. в Истанбул, Турция.

Събитието бе организирано с подкрепата на Фондацията за развитие на предприемачеството (Entrepreneurship Development Foundation) и включваше участници от Турция,

Полша, Румъния, България, Грузия, Армения, Азербайджан, Русия, САЩ и Великобритания. Г-н Стефанов взе участие в два от дискуссионните панели, свързани съответно с перспективите за развитие на пазарите на газ в Черноморския басейн и с прозрачността на приходите от транзита на нефт и газ в Грузия, България, Турция и Украйна. В презентацията си той обобщи някои от най-важните въпроси на сигурността на доставките на газ в региона, с акцент върху ситуацията в България. Сред основните предизвикателства за развитието на независими газови пазари на Балканите и в частност в България, бяха открити високата зависимост от внос от Русия (почти 100 %), недостатъчната регионалната интеграция, липсата на политическа тежест в международните преговори и дълбоко вкоренените управленски проблеми, свързани с история на силни местни и чуждестранни лобита, недостатъчната регионална интеграция и рентиерство в поведението на държавния енергиен сектор. Презентацията на г-н Стефанов бе фокусирана и върху геополитическото и икономическото значение на големите международни проекти за газопроводи, заключвайки, че новите маршрути биха донесли някои предимства по отношение на сигурността на доставките на газ в Европа, но тези предимства далеч не са хомогенни за всички страни от региона.

По време на второто си участие в дневния ред на конференцията г-н Стефанов представи анализ на тема „Прозрачност на транзита на нефт и газ в България“. Като основни пречки за прозрачността в транзита на нефт и газ в България той посочи ограничени надзор от Европейската комисия и пълната липса на конкуренция, ви-

дима от това, че съществуващата българска транзитна мрежа е запазена за един единствен доставчик до 2030 г. и се обслужва от две дружества под един и същ държавен монопол („Булгаргаз“ и „Булгартрансгаз“). Направените заключения се основават на доклада *„Нива на прозрачност при транзита на газ и нефт през България, Грузия, Турция и Украйна“*.

Самият доклад предлага **първата по рода си оценка на прозрачността на транзитирането на природен газ и петрол в региона**, достигайки до заключението за съществуването на сериозни пропуски в доброто управление в тази област в четирите разгледани страни. Същевременно, достъпът до информация за транзитните тарифи, наличния капацитет и приходите в националните бюджети са силно ограничени. Докладът е резултат от съвместна инициатива на Центъра за изследване на демокрацията и Института Revenue Watch (Ню Йорк), стартирала през 2011 г., за насърчаване на прозрачността при транзита на въглеводороди през България, Турция, Грузия и Украйна.

II. Скрита икономика и антикорупция

През 2012 г. Центърът за изследване на демокрацията продължи да работи по приоритетните си теми скрита икономика и антикорупция.

На 18 януари 2012 г., в присъствието на икономически експерти и представители на дипломатическия корпус в България, Центърът представи публикацията *„Динамика на скритата икономика в България по време на криза“*. Г-н Руслан Стефанов, директор на Икономическата програма на Центъра, запозна участниците с основните изводи от доклада. Въз основа на разработената от Центъра Система за мониторинг на скритата икономика е направен **специфичен анализ на ефектите на кризата върху пазара на труда и недекларираната заетост**. Основните източници на скрита икономика са данъчната и со-

циалноосигурителна тежест, регулациите, ограниченията и изискванията за пазарен достъп, както и качеството на институциите. Неефективността на държавните институции и липсата на конструктивен диалог между публичния и частния сектор са идентифицирани като основни предпоставки за нарастване на скритата икономика в България. Равнището на скритата икономика към днешна дата се оценява между 20 % и 30 % от БВП. На секторно равнище, строителството, търговията на дребно и туризма са с най-голям дял на скритата икономика. С оглед на опита, който Центърът притежава, както на национално, така и на европейско равнище, бяха формулирани специфични препоръки за подобряване на обществените политики, с цел намаляване на равнището на скритата икономика в България.

През 2012 г. опитът и експертизата на Центъра за изследване на демокра-

Представяне на публикацията *„Динамика на скритата икономика в България по време на криза“* на 18 януари 2012 г.

Представяне на доклада „Противодействие на корупцията в Босна и Херцеговина: 2011 – 2011“ в Сараево на 12 юни 2012 г. От ляво на дясно: г-жа Лейла Бикакчич, директор на Центъра за разследваща журналистика; г-н Холгер Шрьодер, директор, отдел „Операции“ в Делегацията на ЕС към Босна и Херцеговина; и Посланик Родерик Мур, изпълняващ длъжността Първи заместник-върховен представител

цията в областта на антикорупцията продължиха да бъдат фактори в контекста на политиката и развитието на гражданското общество, както на национално, така и на регионално и европейско равнище. Като част от мрежата от местни кореспонденти на Главна дирекция „Вътрешни работи“ на Европейската комисия, Центърът започна работа по първия **Европейски антикорупционен доклад**. Целта на мрежата е да събере и анализира качествена и количествена информация за равнището на корупцията в страните-членки на ЕС, както и за работата на релевантните институции и приетите политики за борба с този всеобхватен феномен. Тези усилия ще допринесат за написването на първия по рода си антикорупционен доклад за всички 27 държави-членки на Европейския съюз, който се очаква да бъде публикуван през 2013 г.

През 2012 г. Центърът за изследване на демокрацията се присъедини към европейски изследователски консорциум, целящ идентифицирането на съществуващи добри практики и предоставянето на нови предложения за подобряване на европейските антикорупционни политики. Инициативата, позната като ANTICORRP, представлява най-големия изследователски проект в областта на социалните и хуманитарни науки в историята на Европейската рамкова програма за научни изследвания. Съвместно със своите изследователски партньори, през следващите пет години Центърът ще работи за предоставянето на адекватни и ефективни решения за борба с корупцията в областта на обществените поръчки, особено такива, свързани с начина на изразходване на европейските средства. Фокусът на изследователската работа е върху връзките

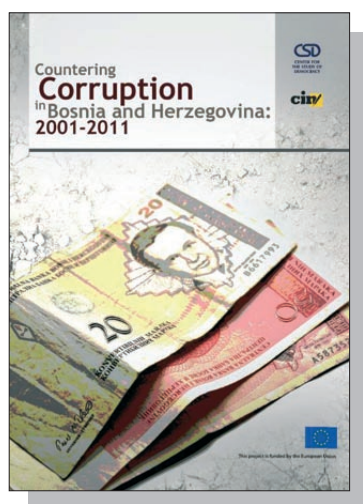
Представяне на доклада „Противодействие на корупцията в Босна и Херцеговина: 2011 – 2011“, в Сараево на 12 юни 2012г. От ляво на дясно: г-н Руслан Стефанов, директор на Икономическата програма в Центъра за изследване на демокрацията; и г-н Дино Яхич, заместник-редактор в Центъра за разследваща журналистика

между корупцията и организираната престъпност и тяхното въздействие върху уязвими групи, по-специално в областта на графика на жени.

Центърът за изследване на демокрацията и Центърът за разследваща журналистика (Сараево) представиха доклада „Противодействие на корупцията в Босна и Херцеговина: 2011 – 2011“ на форум в столицата на Босна и Херцеговина на 12 юни 2012г. Събитието бе част от усилията на ЕК за подобряване на капацитета на гражданското общество в страната за борба срещу корупцията, чрез обмяна на опит със сродни организации от региона. Форумът събра множество заинтересовани страни, както от местните правителствени структури, така и от международни агенции, неправителствени организации и представители на медиите.

Сред участниците в антикорупционния форум в Сараево бяха г-н Холгер Шрьодер, директор, отдел „Операции“ в Делегацията на ЕС към Босна и Херцеговина, Посланик Родерик Мур, изпълняващ длъжността Първи заместник върховен представител, г-н Сид Лисак, директор на Агенцията за превенция на корупцията, г-н Олег Кавка, прокурор от прокуратурата на Босна и Херцеговина, г-н Срдан Благовцианин, изпълнителен директор на „Прозрачност без граници“ – Босна и Херцеговина, г-н Едмонд Дунга, ръководител на Секретариата на Регионалната антикорупционна инициатива. Сред присъстващите бяха и други професионалисти в областта на антикорупционните стратегии на Босна и Херцеговина. По време на дискусиата присъстващите на форума наблегнаха на редица проблеми, главно по отношение на нефункцио-

нирането на демократичната система, която не може да предложи основа за справянето с корупцията, отслабналия международен натиск за борба с корупцията, липсата на политическа воля и отчетност, липсата на промяна в политическия елит (до голяма степен представителите на политическия елит остават едни и същи в годините след войната), както и слабия интерес към борбата с корупцията от страна на гражданите, главно заради тяхното участие в нея.

Докладът „Противодействие на корупцията в Босна и Херцеговина: 2011–2011“ предлага общ преглед на равнището и динамиката на корупцията и антикорупцията в Босна и Херцеговина за периода 2001 – 2011 г. Той стъпва върху познаването на местните особености от страна на Центъра за разследваща журналистика, Сараево, и върху експертизата на Центъра за изследване на демокрацията при проследяването на корупционните и антикорупционни тенденции в региона и в Европа. Заключениета на доклада са базирани на Системата за мониторинг на корупцията (СМК), чиято утвърдена и общопризната методология е развита от Центъра за изследване на демокраци-

ята. Докладът отбелязва, че съществува устойчива корупционна практика в областта на водещи институции като полицията, митниците и различните министерства в Босна и Херцеговина. Въпреки че се наблюдават признаци на напредък в борбата срещу корупцията, два големи дефицита остават нерешени: **липсата на политическа воля и неефективността на правосъдието**, когато става дума за разследването и наказването на корупционни практики. И двата фактора допринасят за намаляване на общественото доверие в институциите на Босна и Херцеговина. Корупционният натиск от страна на публичната администрация се е увеличил през последното десетилетие, а същевременно обществото става все по-обезверено, че системата може да се промени, на фона на продължаващата неспособност на институциите за ефективно противодействие на корупцията.

Центърът за изследване на демокрацията и Фондация „Фридрих Еберт“ организираха пресконференция, по време на която бяха представени последните данни от Системата за мониторинг на корупцията за България. Събитието се състоя на 24 септември 2012 г. в Българската телеграфна агенция, където експерти от Центъра дискутираха различните измерения и **тенденции на корупцията в България в периода 1998 – 2012 г.** Подчертани бяха различните типове източници на корупция, както и предприетите институционални мерки за борба с тях. Две основни области бяха идентифицирани като приоритетни в противодействието на корупцията. На първо място е необходимата **радикална административна реформа**, която да бъде предпоставка за изграждането на професионална държавна администрация, защитена от политизацията на сегашните структури, и чието ръководство да не

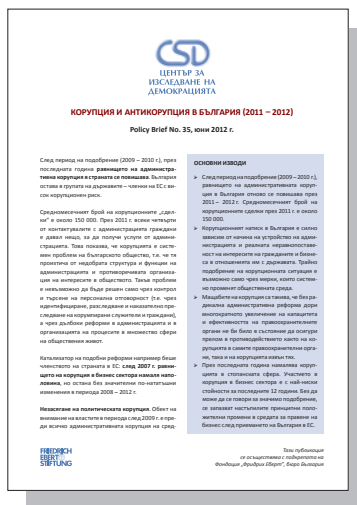

Представяне на последните данни от Системата за мониторинг на корупцията на 24 септември 2012 г. От ляво на дясно: г-н Руслан Стефанов, директор на икономическата програма към Центъра за изследване на демокрацията; д-р Пенчо Хубчев, координатор проекти, Фондация Фридрих Еберт за България; г-жа Регине Шуберт, директор на Фондация Фридрих Еберт за България

се сменя на всеки четири години. На второ място е разследването на корупцията, за което българските власти имат много **нисък капацитет**. В допълнение, бяха изтъкнати липсата на ефективни механизми за развитие на способностите на разследващите органи, както и достатъчен капацитет за разследване на финансови престъпления.

Данните за динамиката на равнището на корупцията, представени в доклада „Корупция и антикорупция в България (2011 – 2012)“, са получени чрез поредица от изследвания, известни като *Система за мониторинг на корупцията (СМК)*. СМК е разработена от Центъра за изследване на демокрацията и Витоша ризсърч и е първа по рода си в постсоциалистическите страни. Тя измерва реалното равнище и тенденции в разпространението на корупцията в страната, както и

свързаните с тях обществени нагласи, оценки и очаквания.

След период на подобрене (2009 – 2010 г.), през 2012 година равнището на административна ко-

рупция в страната се повишава. България остава в групата на държавите – членки на ЕС с висок корупционен риск. **Средномесечният брой на корупционните сделки е около 150 000.** През 2011 г. всеки четвърти от контактувалите с администрацията граждани е давал нещо, за да получи услуги от администрацията. Това показва, че корупцията е системен проблем на българското общество. Мащабите на корупция са такива, че **без радикална административна реформа дори многократното увеличение на капацитета и ефективността на правоохранителните органи не би било в състояние да осигури прелом в противодействието** както на корупцията в самите правоохранителни органи, така и на корупцията извън тях. Данните показват, че през годините различните правителства не са съумели да изградят систематично противодействие на корупцията – антикорупционните мерки биват политизирани и силно повлияни от моментната динамика на средата. Администрацията остава основния инициатор на корупционни сделки, докато съпротивата от страна на населението намалява. Политическите назначения в системата на държавната администрация и съдебната система, от друга страна, спират ефективното разследване на корупционни практики.

III. Гражданско общество

През 2012 г. Центърът за изследване на демокрацията продължи усилията си за подобряване средата за развитие на българското гражданско общество. Усилията на Центъра в тази насока имат за цел да структурират и съдействат за осъществяването на реформа за добро управление на гражданското общество в България. В предишни свои анализи Центърът

установи обезпокоителни рискове и заплахи за развитието на **гражданското общество**. Такива например са **завладяването му от страна на политици и структури на държавната администрация** и ниската прозрачност, свързана с размиване границите между дейности със стопанска и с нестопанска цел, както и сериозни пропуски и недостатъци в процеса на регистрация на неправителствените организации. През 2012 г. няколко инициативи на Центъра имаха практическо въздействие върху развитието на гражданското общество в България.

На кръгла маса на тема „Стратегия за регистърна реформа: 10 години по-късно“ на 18 октомври 2012 г. Центърът представи резултата от съвместните усилия на Правната и Икономическата програми при подготвянето на *Актуализирана стратегия за създаване на Централен регистър на юридическите лица и Електронен регистърен център на България*. Участие в събитието взеха представители на Министерството на правосъдието и други държавни институции, изявени юристи, експерти в областта на информационните технологии, представители на неправителствени организации и медии.

Г-н Тодор Ялъмов, старши анализатор в Икономическата програма на Центъра и експерт в областта на развитието на гражданското общество, обърна внимание на **проблемите при регистрацията на юридическите лица с нестопанска цел (ЮЛНЦ)**. Липсата на прозрачност, както и множеството отделни регистри на читалища, училищни настоятелства, спортни клубове, участия на общини в ЮЛНЦ и т.н., в които често липсва адекватна информация относно финансите на включените лица, бяха определени като водещи проблеми.

Г-н Тодор Ялъмов, старши анализатор в Икономическата програма на Центъра за изследване на демокрацията, по време на кръглата маса на тема „Стратегия за регистърна реформа: 10 години по-късно“ на 18 октомври 2012 г.

Във връзка с предложението на Центъра за всеобхватна регистърна реформа, през 2012 г. бяха представени идеи за подобряване функционирането на няколко регистъра в областта на неправителствените организации (Централния регистър на НПО в обществена полза към Министерството на правосъдието, Регистъра на читалищата към Министерството на културата, общински регистри на неправителствените организации). Предложени бяха законодателни промени в *Закона за юридическите лица с нестопанска цел*, в *Закона за народните читалища*, както и в други актове, касаещи дейността на НПО, с цел подобряване тяхното управление, прозрачност и отчетност. Центърът продължи да информира българската общественост за случаи на завладяване на гражданското общество от различни интересе-

си, включително политически, както и за случаи на измами с европейски средства и други заплахи и рискове, пред които се изправя гражданско общество в България.

В практически план благодарение на съвместните усилия на Центъра и община Габрово, в нея вече има действащ НПО регистър. Общината ще работи върху интегрирането на публичните регистри с географската информационна система, която ще предостави безплатни и полезни услуги в интерес на гражданите. Центърът продължи да споделя своя опит в рамките на югоизточна Европа. Г-н Тодор Ялъмов все участие в двудневен семинар за повишаване капацитета на НПО и разследващи журналисти в Сараево, Босна и Херцеговина. Семинарът, организиран от местния Център за раз-

следваща журналистика, беше посветен на антикорупцията и доброто управление в сектора на гражданското общество.

IV. Конкурентоспособност и икономика на знанието

Центърът за изследване на демокрацията продължи своите усилия за укрепване на конкурентоспособността на българската икономика и за насърчаване и развиване на потенциала на националната иновационна система.

Експерти от Икономическата програма допринесоха активно при подготовката на годишното издание на доклада „Иновации.бг 2012: ИКТ и иновационно търсене“. Докладът прави оценка на потенциала на българската иновационна икономика. Базирайки са на най-новите теоретични и емпирични изследвания в света и отчитайки специфичната икономическа, политическа, културна и институционална рамка, в която се развива иновационната система на страната, *Иновации.бг* предоставя адекватни препоръки за подобряване на обществената иновационна политика в България и ЕС.

Анализирани са последните тенденции в сферата на подкрепа и финансиране на иновациите, развитието на предприемаческата среда и човешкия капитал за иновации в България. Изданието през 2012 г. представи подробен анализ на българския сектор за информационни и комуникационни технологии (ИКТ) като двигател на националната иновационна система. Докладът прави оценка на производителността на ИКТ сектора, както и на потенциала му за извършване на научноизследователска дейност. *Иновации.бг 2012* отправя и специфични препоръки към политиката за по-нататъшното развитие на ИКТ сектора.

През 2012 г. Икономическата програма продължи да следи отблизо събитията и тенденциите, които формират **конкурентоспособността на българската икономика** в международен сравнителен план. Центърът е официален партньор за България на *Годишника на световната конкурентоспособност (World Competitiveness Yearbook)*, изготвян от швейцарския Институт за развитие на управлението (Institute for Management Development – IMD). Предходните шест издания на Годишника имаха директно

отражение върху формирането на българската политика в областта на конкурентоспособността и бяха неизменно цитирани при изготвянето на редица стратегически и програмни документи. Международните инвеститори внимателно следят класацията на IMD. Най-старият и обхванат доклад за конкурентоспособността на нациите разглежда България в контекста на 59 други национални и регионални икономики.

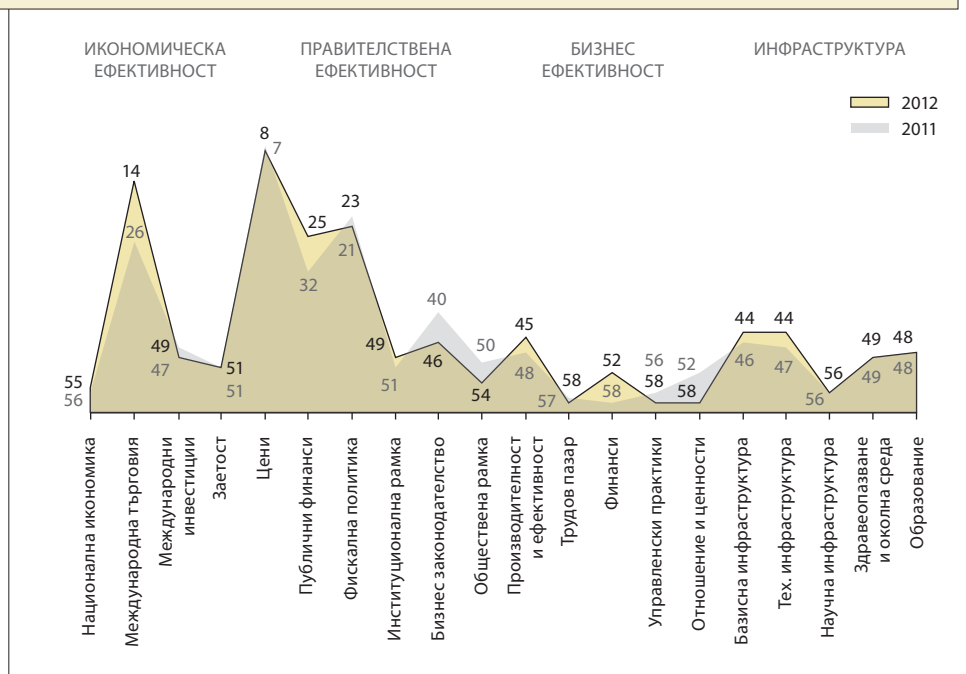
Центърът за изследване на демокрацията представи резултатите за България от *Годишника на световната конкурентоспособност* на 1 юни 2012 г. Страната заема 54-то място в цялостната класация, докато в района на Европа, Близкия Изток и Африка, България се нарежда на 34-то място

измежду 37 икономики. От една страна, българската икономика подобрява своите показатели в сферата на публичните финанси, фискалната политика и международната търговия. От друга страна обаче, релефът на българската конкурентоспособност продължава да се характеризира със силно изразени различия и нехомогенност между различните показатели.

Според изследването, в Европа само Гърция, Украйна и Хърватия намират място след България, докато класацията се оглавява от Хонг Конг и САЩ.

Българската позиция в *Годишника на световната конкурентоспособност* през 2012 г. е резултат от историческо наследство и политически трудности по време на глобалната икономическа

Фигура 1. Профил на конкурентоспособността на България 2011/2012, Годишник на световната конкурентоспособност, IMD, 2012

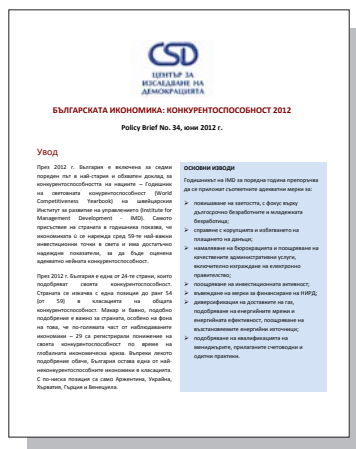
криза. Липсата на реформи и адекватни действия по отношение на базисната и научната инфраструктура, както и по отношение на сектори като образование и здравеопазване през последните две десетилетия и най-вече през годините на интензивен икономически ръст между 2003 г. и 2008 г., доведоха до влошаване на българската конкурентоспособност – тенденция, която трудно ще бъде преодоляна. От друга страна, присъствието на силно поляризирана политическа опозиция и същевременно отсъствие на дългосрочна политика в областта на конкурентоспособността през 2011 г. и 2012 г. доведоха до формирането на неясни перспективи пред бизнес сектора в България. Позицията на България в класацията за 2012 г. повдига сериозни въпроси за дългосрочната устойчивост на националната икономика, които трябва да бъдат дискутирани съвместно с обсъжданите антикризисни мерки.

Заключенията на *Годишника на световната конкурентоспособност* за 2012 г. бяха включени в доклад, целящ да информира заинтересованите страни и българската общественост. Освен данните, включени в самия Годишник, докладът идентифицира **най-належащите предизвикателства и мерки за повишаване на конкурентоспособността на българската икономика**:

- Повишаване на квалификацията, с фокус върху дългосрочно безработните и младежката безработица.
- Ограничаване на корупцията и на укриването на данъци.
- Намаляване бюрокрацията и поощряване на качествените административни услуги, включително чрез електронно управление.
- Създаване на адекватна рамка за научно-технологична и иновационна дейност – преминаване от це-

нова към иновационна конкурентоспособност.

- Диверсификация на доставките на газ, подобряване на енергийните мрежи и енергийната ефективност, както и адекватно регулиране на възобновяемите енергийни източници.

С цел укрепване конкурентоспособността на българската икономика, Центърът за изследване на демокрацията се възползва от всяка възможност за провеждане на срещи и дискусии с експерти в областта на икономиката, финансите и конкурентоспособността. В тази връзка на 16 март 2012 г. се проведе дискусия с проф. Кевин Дауд, икономист и финансист, известен с работата и множеството си публикации в областта на оценката и управлението на финансовите пазари и рискове. Той е почетен професор към Университета в Нотингам и гостуващ професор към Pensions Institute, Cass Business School, City University в Лондон. По време на дискусията, проф. Дауд представи състоянието на банковото регулиране в света и подчерта рисковете от упражняването на неправомерно влияние от страна на големите финансови институции върху съответните регулаторни органи. Според него, висшите банкери следва да носят неограничена отговор-

Проф. Кевин Дауд по време на дискусията на тема „Нови тенденции в банковите регулации и справянето с икономическата криза“, проведена на 16 март 2012 г.

ност пред обществото, с цел гарантиране дългосрочната стабилност на институциите, които те управляват.

През 2012 г. Центърът за изследване на демокрацията продължи да представя редица от своите публикации чрез Стокхолмската мрежа (<http://www.stockholm-network.org>). Тя предоставя платформа за сътрудничество на повече от 130 аналитични центрове и институти от цяла Европа.

V. Оценка на въздействието на фондовете на ЕС в България

Центърът за изследване на демокрацията е член на Консултантския съвет по въпросите на европейските фондове към парламентарната Комисия по европейските въпроси и контрол

на европейските фондове. От 2010 г. Центърът членува и в мрежата за експертна оценка на Европейската кохезионна политика, формирана от Генерална дирекция „Регионална и градска политика“ на ЕК. Като част от тази мрежа, през 2012 г. Центърът анализира **влиянето и ефективността на усвоените европейски фондове**. Подготвен бе тематичен доклад за влиянието на европейските структурни фондове, както и доклад за цялостна оценка на въздействието на предоставените европейски средства.

През 2012 г. тематичният доклад бе посветен на наличните в страната **инструменти за финансов инженеринг**. JEREMIE и JESSICA са двете европейски инициативи, които предоставят финансиране за внедряването на инструментите за финансов

инженеринг в България. Заради слабото структуриране и реализиране обаче, само един от достъпните механизми е напълно функциониращ към края на годината – така нареченият „Гаранционен фонд при първа загуба“ (First Loss Portfolio Guarantee (FLPG)), а няколко други фонда са в етап на капитализация и начална фаза на формиране. Инструментите за финансов инженеринг допринасят за споделяне на риска, осигуряват повече гъвкавост, възможности за партньорство с местни финансови институции, както и по-лесен достъп до финансиране за развитието на малкия и средния бизнес. Въпреки потенциалните ползи от тези финансови механизми, традиционното отпускане на грантови средства остава доминиращо в България. Това се дължи главно на липсата на опит и експертиза, но и на факта, че по-голямата част от финансирането в България в периода 2007 – 2012 г. е в публичния инфраструктурен сектор, финансовата подкрепа за който е неподходящо да бъде предоставена посредством инструментите за финансов инженеринг.

Изготвеният втори доклад в рамките на мрежата за експертна оценка на Европейската кохезионна политика прави задълбочен преглед на **пости-**

женията на Европейската кохезионна политика в България през 2011 г. и 2012 г. През 2012 година усвояването на европейски средства отбеляза ръст. Общият дял на договорените средства в рамките на всичките седем оперативни програми (ОП), нарасна до 84 % през август 2012 г., а този на реално изплатените се увеличи от 14 % през юли 2011 г. до 26.3 % към 1 септември 2012 г. В преследване на по-голяма усвояемост и повишена ефективност, последните две години бяха белязани от съществено повишаване на броя предприети оценки на различните ОП. Вътрешно пренасочване на средства между различните приоритетни оси и операции на ОП, с цел ускоряване на усвояването на средства и избягване опасността от загубата им, беше сред най-популярните мерки, предприети от управляващите органи през 2011 г. и 2012 г.

* * *

През 2012 г. Икономическата програма на Центъра продължи да работи за повишаване на вътрешноорганизационния си капацитет, привличайки двама нови млади професионалисти в своя анализаторски екип. През годината Икономическата програма прие 9 стажанта, които допринесоха за успешната екипна работа през 2012 г.